

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії

Володимир ЛАДИКА

«26» квітня 2024 р.

ПРОГРАМА

фахового вступного випробування для осіб, що вступають на третій курс
(з нормативним терміном навчання) для здобуття освітнього ступеня
«бакалавр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»
(освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти)

РЕКОМЕНДОВАНО

Вченою радою факультету

Протокол № __ від __. __. 2024 р.

Голова Вченої ради факультету
економіки і менеджменту

 Маргарита ЛИШЕНКО

Голова фахової

атестаційної комісії

 Маргарита ЛИШЕНКО

Суми – 2024

Програма фахового вступного випробування для осіб, що вступають на третій курс (з нормативним терміном навчання) для здобуття освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» (освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти). 2024. 14 с.

Програму підготували:

ГЕСНКО Михайло	кандидат економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування
ТЕРЕЩЕНКО Світлана	доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки і підприємництва ім. професора І.М. Брюховецького
РИБІНА Лариса	кандидат економічних наук, доцент
ШАЛИГІНА Ірина	кандидат економічних наук, доцент

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри фінансів, банківської справи та страхування. Протокол № ____ від ____ _____ 2024 року

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Вимоги до складання вступного випробування	5
2. Оцінювання ступеня відповідності знань визначеним критеріям	6
3. Зміст дисциплін фахового вступного випробування	7
4. Критерії оцінювання знань	14

ВСТУП

Сумський національний аграрний університет здійснює провадження освітньої діяльності та оголошує прийом на навчання для здобуття ступеня вищої освіти молодшого бакалавра, бакалавра, магістра, (додаток 1 до Правил прийому) доктора філософії та доктора наук (додаток 2 до Правил прийому) за спеціальностями (спеціалізаціями, освітніми програмами), формами навчання відповідно до Ліцензії (відомості щодо здійснення освітньої діяльності у сфері вищої освіти, яка розміщена на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України за лінком: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/vstupna-kampaniya-do-zakladiv-vishoyi-osviti-2024-roku/poryadok-prijomu-dlya-zdobuttya-vishoyi-osviti-v-2024-roci>).

Програму фахового вступного випробування підготовлено у відповідності до вимог Правил прийому для здобуття вищої освіти у Сумському НАУ в 2024 році (схвалені приймальною комісією та затверджені рішенням Вченої ради СНАУ від 15.04. 2024 року № 12) та Порядку прийому на навчання для здобуття вищої освіти в 2024 році, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 06.03.2024 року № 266, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 14.03.2024 року № 379/41724, а також відповідно до стандартів вищої освіти, що регламентують зміст освітньо-професійної програми та засобів діагностики якості підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок», галузі знань 07 «Управління та адміністрування».

Мета вступного іспиту – оцінювання рівня професійної компетентності та ступеня засвоєння освітньо-професійної програми.

Програма вступного іспиту містить змістові модулі нормативних навчальних дисциплін циклу професійної та практичної підготовки освітньо-професійної підготовки бакалавра.

У списку рекомендованих джерел, що додається до програми, наведено перелік сучасної літератури, рекомендованої для використання при підготовці до вступного іспиту.

1. ВИМОГИ ДО СКЛАДОВИХ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Вступний іспит із фахового випробовування, що передбачає виконання певних кваліфікаційних завдань, є адекватною формою кваліфікаційних випробувань, яка об'єктивно і надійно визначає рівень освітньої та професійної підготовки випускників закладів вищої освіти для здобуття освітнього ступеня «Бакалавр» в галузі знань 07 «Управління і адміністрування» за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування».

Вступний іспит складається з одного етапу:

1-й етап – тестова перевірка знань, що формують уміння та навички бакалавра в галузі знань 07 «Управління і адміністрування» з таких дисциплін:

- «Гроші і кредит»;
- «Фінанси»;
- «Економічна теорія».

Вимоги до тестових завдань. Система базових тестових завдань сформована експертним оцінюванням кожного завдання і їх сукупності та охоплює всі змістовні модулі з комплексу дисциплін, які включено до вступного випробовування. Тестове завдання є закритої форми із запропонованими відповідями, в яких вибирають правильні з множини вибору (три-чотири відповіді, тільки одна з яких є правильною). Запитальна частина тестового завдання формулюється у стверджувальній чи запитальній формі стисло, чітко, без подвійного тлумачення. Елементи відповіді частини тестового завдання мають окрему індексацію. Добірка тестових завдань кожного варіанту включає таку кількість, яка є достатньою для забезпечення відповідної точності вимірювання і становить 50 тестових завдань. Представництво кожної дисципліни у кожному варіанті забезпечується пропорційно.

Кількість варіантів тестів вступного іспиту становить 25 рівнозначних варіантів. Комплект завдань додається до програми.

2. ОЦІНЮВАННЯ СТУПЕНЯ ВІДПОВІДНОСТІ ЗНАНЬ ВИЗНАЧЕНИМ КРИТЕРІЯМ

Тестові завдання включають наступні дисципліни:

1. «Гроші і кредит» має форму тестових завдань: 15 завдань по 4 бали за кожну правильну відповідь.
2. «Фінанси» має форму тестових завдань: 20 завдань по 4 бали за кожну правильну відповідь.
3. «Економічна теорія» має форму тестових завдань: 15 завдань по 4 бали за кожну правильну відповідь.

При оцінюванні роботи кожне тестове завдання оцінюється окремо, потім підраховується загальна сума балів.

Максимальна кількість балів, яку можна отримати – 200 балів.

3. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІН ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

3.1. Гроші і кредит

Гроші в системі відтворення. Суть, функції та форми використання. Раціоналістична і еволюційна концепція походження грошей. Сутність грошей. Форми грошей та їх еволюція: товарні гроші, металеві гроші, кредитні гроші (банкнота, білонна монета, депозитні гроші, електронні гроші, квазігроші). Вартість грошей. Функції грошей.

Грошові системи та особливості їх національних форм. Суть грошових систем, їх будова та форми. Грошова маса та її структура. Особливості структури грошової маси України. Суть та структура національних грошових систем. Емісія грошей. Становлення грошової системи України. Обіг грошей. Грошовий обіг та його форми. Закони обігу грошей. Кругообіг готівкових грошей. Правила готівкового обігу в Україні.

Стійкість грошових систем та заходи щодо їх забезпечення. Сутність, призначення та структура грошової системи. Види грошових систем: біметалізм та монометалізм. Державне регулювання грошового обороту. Фіскально-бюджетна політика. Грошово-кредитна політика, її цілі та інструменти. Кредитні відносини та кредитні гроші. Концепції кредиту та кредитних відносин. Відносини власності в товарному виробництві. Кредит як специфічна форма відносин власності.

Будова та форми кредитних відносин. Сутність та структура кредиту. Стадії та закономірності руху кредиту. Принципи кредитування. Форми кредиту: грошова і товарна. Види кредиту: банківський, комерційний, державний, міжнародний, споживчий. Економічні межі кредиту на мікро- і макрорівні. Кредитні системи: суть, будова та форми. Сутність та структура кредитної системи. Банківська система: сутність, принципи побудови та функції.

Список рекомендованих джерел

1. Алексєєв І.В. Гроші та кредит: навч. посібн. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. 312 с.
2. Борисюк О. В. Фінансові інститути та фінансові ринки: конспект лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 105 с.
3. Вовчак О.Д., Костак З.Р. Історія грошей і банківництва: навч. посібн. Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2016. 196 с.
4. Гроші та кредит: навч. посібн. / за ред. М.М. Дученко. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 108 с.
5. Гроші та кредит: підручник / за ред. О. В. Дзюблюка. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 892 с.
6. Іванчук Н. В. Гроші і кредит : навчальний посібник. Острог : Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2021. 332 с.
7. Ільчук П.Г. Гроші та кредит: підручник. Львів: Сорока, 2016. 410 с.
8. Історія грошей і банківництва: навч. посібник / О.Д. Вовчак, З.Р. Костак. Львів: Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2016. 196 с.
9. Розвиток фінансового ринку України в умовах європейської інтеграції: проблеми та перспективи: колективна монографія /за заг.ред. В.Г. Баранової, О.М. Гончаренко. Харків:, 2019. 370 с.
10. Шпак Н.О., Ярошевич Н.Б., Побурко О. Я. Фінанси, гроші та кредит: навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 416 с.
11. Щетинін А. І. Гроші та кредит : навчальний посібник. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. 163 с.

3.2. Фінанси

Поняття фінансів та їх еволюційний розвиток. Сутність та зміст фінансів. Функції фінансів. Дискусійні питання вчених щодо фінансів та їх функцій. Сутність та функції фінансового ринку. Структура фінансового ринку. Особливості ринків, що входять до складу фінансового. Відносини держави та фінансового ринку. Грошовий ринок та його складові. Обліковий ринок. Валютні ринки. Ринок капіталів та ринок цінних паперів. Ринок середньо- та довгострокових банківських кредитів. Поняття та класифікація фінансових відносин. Фінансові відносини підприємств АПК. Управління грошовими потоками підприємств. Фінансові інструменти та посередники. Поняття фінансових потоків. Фінансові активи та їх характеристики, поняття фінансових ресурсів. Фінансові ресурси та їх джерела. Фінансові резерви.

Фінансові ресурси – матеріальна основа функціонування фінансів. Баланс фінансових ресурсів та витрат держави. Місцеві бюджети і міжбюджетні відносини. Поняття фінансової системи та її структура. Поняття кредиту. Кредитна система та її ланки. Взаємозв'язок та взаємодія фінансової та кредитної систем. Поняття ФКМ та ФКМ підприємства. Фінансово-кредитне планування і прогнозування. Бюджетний процес. Бюджетне планування та бюджетний механізм. Бюджетне регулювання. Кредитна угода і державний кредит (бюджетний кредит). Організація управління фінансами. Правове забезпечення фінансів. Становлення і розвиток міжнародної валютної системи. Міжнародні фінансово-кредитні організації. Основи механізму валютної системи України.

Загальна характеристика та цілі фінансової системи України. Реформування податкової системи. Загальнодержавні фінанси України. Організація управління фінансами підприємств. Фінансовий менеджмент. Міжнародний фінансовий менеджмент. Фінансовий маркетинг. Основи теорії місцевих фінансів. Місцеві фінансові інститути. Внутрішні міжурядові фінансові відносини. Управління місцевими фінансами.

Список рекомендованих джерел

1. Борисюк О. В. Фінансові інститути та фінансові ринки: конспект лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2021. 105 с.
2. Бюджетна система: тенденції розвитку / під ред. В.М. Мазярчука. Київ: «ФОП Лопатіна О.О.», 2019. 384 с.
3. Дема Д. І. Фінансовий ринок: навч. посібник / Д. І. Дема, І. В. Абрамова, Л. В. Недільська. Житомир : ЖНАЕУ, 2017. 448 с.
4. Клапків Ю.М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку: монографія: Тернопіль: ТНЕУ, 2020. 568 с.
5. Маслак Н. Г., Строченко Н. І., Геєнко М. М., Рибіна Л. О., Маслак О. М., Лукаш С. М. Фінансове управління агропромислового виробництва : навчальний посібник. Суми, 2020. 353 с.
6. Рибіна Л.О., Геєнко М.М., Борисова В.А. Управління фінансовою санацією підприємства: підручник. Суми, 2020. 168 с.
7. Фінанси (державні, корпоративні, міжнародні) : підручник для студентів ВНЗ / В. О. Онищенко, А. Ю. Бережна, Л. О. Птащенко, І. Б. Чичкало-Кондрацька. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 599 с.
8. Фінанси сільськогосподарських підприємств. За ред. д.е.н., проф. Борисової В.А. Суми: Видавництво СНАУ, 2018. 318 с.
9. Фінанси, гроші та кредит : навч. посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 416 с.
10. Фінанси. Навчальний посібник: експрес курс. За заг. ред. Волохової І. С. Харків: ПромАрт, 2018. 262 с.
11. Ярошевич Н.Б. Фінанси: Навчальний посібник. Львів: Видавництво «Простір-М», 2018. 298с.

3.3. Економічна теорія

Становлення і основні етапи розвитку економічної теорії як науки. Зародження економіко-теоретичних знань. Становлення і основні етапи розвитку економічної теорії як науки. Сучасні напрями, школи і течії економічної теорії. Оновлення і розвиток економічної теорії в сучасних умовах. Розвиток економічної думки в Україні.

Економічні потреби суспільства, їх суть та структура. Піраміда Маслоу. Поняття безмежності потреб. Закон зростання потреб та механізм його дії. Проблеми закону зростання потреб у процесі виробництва матеріальних благ. Економічні блага. Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація. Види економічних інтересів, їх взаємодія. Суперечності інтересів економічних суб'єктів та форми їх розв'язання. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально-економічного прогресу.

Виробництво як визначальний фактор потреб суспільства та їх розвитку. Суспільне виробництво: його основні фактори та фази. Економічні потреби. Економічні інтереси. Економічний закон зростання потреб. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально- економічного прогресу. Ресурси виробництва та їх види. Використання економічних ресурсів. Абсолютна та відносна обмеженість (рідкісність) ресурсів. Межа економічних можливостей. Економічний вибір. Крива виробничих можливостей. Основні фактори виробництва та їх взаємозв'язок. Ефективність виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники.

Теоретичні концепції виникнення та сутність грошей. Виникнення і розвиток грошових відносин. Функції грошей. Види грошей: паперові, металеві, кредитні, безготівкові, електронні. Обіг готівкових та безготівкових грошей. Сучасні зміни в грошовому обігу. Поняття грошової системи, її елементи і типи та методи стабілізації. Історичний досвід України в створенні національної грошової одиниці.

Інфляція: сутність, причини, види. Закони грошового обігу (К. Маркса і І. Фішера). Темпи інфляції. Види інфляції. Соціально- економічні наслідки інфляції.

Теоретичні засади становлення ринкових відносин. Ринок як економічна категорія. Класифікація ринків. Функції ринку. Умови формування і розвитку. Соціально-економічна характеристика елементів ринку та умови їх формування в Україні. Сутність та види інфраструктури ринку. Торгові доми, торгові палати, холдингові компанії. Банки, їх функції та види. Товарно-сировинна біржа, фондова біржа. Посередництво на біржах, через систему торговельних домів. Небіржове посередництво. Соціальні інститути та управлінська освіта. Кредитно-фінансова інфраструктура. Комунікаційна інфраструктура. Податкова та митна інфраструктура.

Підприємство як суб'єкт економічної системи. Поняття про підприємництво, його функції і основні принципи. Організаційно-правові форми підприємств. Соціально-економічна характеристика підприємств. Функції підприємства. Організація процесу виробництва. Обмеженість ресурсів та шляхи її подолання. Продукція підприємств та її економічні форми.

Сутність капіталу, його матеріально-речовий зміст і структура. Роль капіталу у ринковій економіці. Капітал як фактор виробництва. Класифікація капіталу промислового підприємства. Форми капіталу (промисловий, торговий, банківський). Основний та оборотний капітал, його структура. Кругообіг капіталу.

Стадії кругообігу і функціональні форми промислового капіталу. Кругообіг та обіг капіталу підприємства. Капітал основний та оборотний. Органічна будова капіталу. Концентрація та централізація капіталу. Кругообіг та обіг капіталу в умовах НТР. Чинники прискорення обігу капіталу в умовах сучасної НТР. Показники ефективності діяльності підприємства.

Сучасні глобальні проблеми. Паливно-енергетична та сировинна проблеми. Екологічна криза та форми її прояву.

Список рекомендованих джерел

1. Економічна теорія : навч. посіб. [Л. С. Томашик та ін.] ; Центр. спілка спожив. т-в України, Львів. торг.-екон. ун-т. Львів : Вид-во Львів. торг.- екон. ун-ту, 2018. 263 с.
2. Економічна теорія : навч. посіб. Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, О. С. Марченко та ін. ; за заг. ред. Л. С. Шевченко. 2-ге вид. Харків : Право, 2019. 268 с.
3. Економічна теорія : навч. посіб. Укладачі: Бойда С. В., Колосінська М. І., Белей С. І. ; Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : ЧНУ : Рута, 2021. 199 с.
4. Економічна теорія : підручник [В. П. Якобчук та ін. ; під заг. ред. В. П. Якобчук] ; Житомир. нац. агрокол. ун-т. Київ : Ліра-К, 2020. 449 с.
5. Економічна теорія : підручник [О. М. Головченко та ін.] ; за заг. ред. канд. юрид. наук А. О. Шелехова. Одеса : Букаєв Вадим Вікторович [вид.], 2018. 159 с.
6. Економічна теорія: закономірності, практика та сучасність : підручник [Е. М. Забарна та ін.] ; Одес. нац. політехн. ін-т. Херсон : ОЛДІ-плюс, 2020. 411 с.
7. Магійович Р. І., Зеліско Н. Б. Економічна теорія : навч. посіб. Львів. нац. аграр. ун-т. Львів : Галицька видавнича спілка, 2021. 323 с.
8. Мацелюх Н. П. Економічні теорії в системі наукових економічних знань : навч. посібник. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ. Центр навчальної літератури, 2016. 226 с.
9. Семенченко В., Коваленко Д., Бугас Д. Економічна теорія: навч. посіб. Київ : Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. 428 с.
10. Соколов М., Горбач М., Бугас В. Економічна теорія: навч. посіб. Київ: Вид-во Центр навчальної літератури, 2019. 532 с.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Критерії оцінювання знань осіб, які вступають на другий курс (з нормативним терміном навчання) за ступенем вищої освіти «Бакалавр» галузі знань 07 «Управління і адміністрування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування».

1-й етап – тестова перевірка знань.

50 тестів по 4 бали за кожну правильну відповідь.

Максимальна кількість балів, які можна отримати – 200 балів.

До участі в конкурсі допускаються вступники, які на вступному випробуванні отримали **не нижче 100 балів**.